

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос Макъ

Голос
адыга

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъэзет

1923-ро ильсум
пътхапзи
кынчелжъягъзу къыдкын

№ 223 (21712)

2018-рэ ильэс

Гъубдж

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 11

ОСЭ Гъэнэфагъэ ИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмькі къэбархэр
тисайт ижүгъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгейим и Лышъхъэ партием и Генеральнэ Совет хадзыгъ

Партиеу «Единэ Россием» ия XVIII-рэ зэфэс Москва щыкъуагъ. Ащ хэлэжьагъ Урысыем и Президентэу Владимир Путиныр. Партиеу «Единэ Россием» и Тхъаматэу, Урысые Федерациием и Премьер-министрэу Дмитрий Медведевым зэфэсым иplenарнэ зэхэсигъорэ Апшъэрэ Советым ыкли Генеральнэ Советым зэдирягъэ зэхэсигъомрэ зэрищагъэх.

Урысые Федерациием ишьо-
лыр пстэуми къарыкыгъэ лы-
кло ыкли хъэкіэ 3500-м еху
зэфэсым къеклонгъагъ. Адыгэ
Республикэм и Лышъхъэу Къум-
пыл Мурат, Адыгэ Республи-
кэм ыцэкіэ Федерациием и Со-
вет хэтэу Хъопсэрыкъю Мурат,
Адыгэ Республикаэм ыцэкіэ
Къэралыгъо Думэм идепутатэу

Хъасанкъо Мурат зэхэсигъом
хэлэжьагъэх. Джаш фэдэу де-
легатхэу зэфэсым щылагъэх
партием ишьольыр къутамэ
исекретарэу, Генеральнэ Со-
ветым хэтэу Ыещэ Мухаммад,
муниципальнэ образованиеу
«Къалэу Мыекъуапэ» инароднэ
депутатхэм я Совет идепутат-
хэр, проектэу «ПолитСтартап»

зыфиорэм хэлажьэхэу Виктор
Кутенковыимрэ Шэуджэн Рус-
льянрэ.

Мы лъехъэнэ благъэмкэ пар-
тием къыпышылт пшъерыль-
хэр зэфэсым щагъэнэфагъэх.
Джаш фэдэу «Единэ Росси-
ем» и Устав зэхъокынгъехэмрэ
хэгъехъоныгъехэмрэ фа-
шыгъэх, кадрхэм яэблэхъун-

кіэ ятлонэрэ пакетыр аштагъ,
Генеральнэ Советым зэхъокы-
ныгъехэр фашыгъэх. Мэкъэтны-
ним иклюххэм нафэ къызэ-
рашыгъэмкэ, Адыгейим и Лышъ-
хъхъэу Къумпыл Мурат пар-
тием и Генеральнэ Совет хад-
зыгъ.

Пленарнэ зэхэсигъом ильэ-
хъан Урысые Федерациием и

Президент партием ыпашъхъэ
пшъэрэльхэу итхэр къигъэнэ-
фагъэх. Ащ зэрильйтэрэмкэ, Урысые
хэпшыкіэу ыпэкіэ
лъыкъотэнымкэ партием мэ-
хъанэшхо илэу щит. Къэралы-
гъом ипащэ къызэрэхигъэшы-
гъэмкэ, хэгъэгум исувренитет

(Иклюх я 2-рэ н. ит).

Тхыль шъхъаIэр – къэралыгъо мэфэклым ехъулIэу

Урысые Федерациием и Конституции и Мафэ ипэгъоклэу еджэнымкэ, спортымкэ, культурэмкэ ыкли нэмькі лъ-
ныкъохэмкэ ялэгъухэм къахэшыгъэ ныбжыкъэхэм Адыгэ Республикаэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат паспортхэр ты-
гуасэ аритижыгъэх.

Къыхэшыгъээн фае, къэралыгъом иунэшшо анахь шъхъаIэр
заштагъэр ильэс 25-рэ зэрэхъу-
рэм фэдэу Урысыем зэрицы-
фыр къэзыушыхъатырэ тхыльыр
республикэм инеущрэ мафэ

лъызыгъекотэштхэ кілэдэжкло
анахь чан 25-мэ аратыжыгъэх.
— Урысыем и Конституции
зыфэгъехъыгъэр зэрэшүшэрэм
сицихъэ тель. Политикэм, со-
циальнэ-экономикэм лъэнкъо-

хэмкэ къэралыгъом щыпсэу-
хэрэм яфитынгъэхэр ащ къе-
ухумэх, — къыуагъ Къумпыл
Мурат. — Къэблэгъэрэ мэфэ-
къымкэ сышуфэгушо, къэралыгъом
ицыф шыипкъеу шыу-

къэтэджынэу сышуфэлъао. Ащ
хэхъэ Урысыем иунашохэр
жъугъэцкіэнхэр, нэмькі цыф-
хэм яфитынгъэхэр шуульы-
тэнхэр, шуукъэзыуцхъэрэ ду-
наир къэшүуухъумэнэр. Шууз-

щыпсэурэ къэралыгъом хэхъо-
ныгъэхэр ышынхэм шъуила-
хышу хэшүушыхъанэу тыкы-
шүущэгүгъы.

(Иклюх я 3-рэ н. ит).

Адыгейим и Лышъхъэ партием и Генеральнэ Совет хадзыгъ

(Икъях).

Тээвэртэгжэнэмкэ, экономикэм хэхьоньгъэ егъэшыгжэнэмкэ, лъэпкъ проект шхъялэхэр пхырыщыгжэнэмкэ «Единэ Россием» мэхъянэшхо ил. Мын дэжьим Урысые Федерацием ишъольтырхэм йовшэн шхъялэр ашызэшүаҳын зэрэфаер ашкыныгъ.

«Пстэуми анах лъэнъюкъо шъхъаэр шъольырхэм ялофшэн зэрээхэцгээштыр ары. Урысые Федерацием ишъольырхэм яофшэн шъхъаэр ацызэшуахы зыхъукъе, «Единэ Россием» илэ-пылэгтү икью зэхашлэн фае. Аркъыдгурьыон, зэхэтшыкъын ыкки зэкэми зэдьрьеу щитхэ шпъэ-рыльхэмрэ гухэльхэмрэ та��ын-пкъырыкъыиз, зедедгяштээ, щыгэнныгъэм къыгъэуухэрэ шпъэрыльхэр зэшшотхынхэ фае. Партиеу «Единэ Россием» хэ-гъэгум къырыкъоштымкъе шпъэ-дэкъыжышхо «хъбы», — къы-луагъ Урысыем и Президент.

Владимир Путинным кызыэрэхильгээштыгээмкэ, ильэсэйбэ хувьгуу партием къегжэштыгээжыг швьэдэкүйж ин зыхэлхэ унашьохэр ыштэнхэ зэрильгээкүйрэ,

Іофтхъабзэу ыгъэнафхэрэр
цыифхэм икъо зэхягъэшыкын-
гъэнхэм зэрэдэлажьэрэр, гъо-
гу къыхэтхыгъэр тэрэз закъоу
зараштыр.

Мыщ дактоу къэралыгъом ипаще къыуагъ «Единэ Россинем» иишъэрыйл шъхъа!эхэм партием хэтхэм уасэу ялэр къырамыгъэыхыныр зэращыцыр. Цыфхэм ягумэк, яштоигъоныгъэ къапкырыкыхэзэ, аклуачэ изэу, чанэу партием хэтхэм юф ашэн фае. Пшъэдэкъижьеу ахьырэр икъоу зэхашыкызыз, зэкимитызыгъэгумэкхэрэ юфыгъохэм къэухышуухэр афэхъунхэм дэмылажьех хъущтэп. Партием и Тхъаматэу Дмитрий Медведевым къызэрэхигъицьэмкэ, «Единэ Россиер» хэгъэгум иполитическэ клочэ шъхъа!эу щыт ыкы Урысъем ихэхъоныгъэ пае къите-фэрэр зэкэ ышэнным фэхъазыр. Мыщ дэжьым ащ къыуагъ партиер гъек!эхыгъэнныр ишык!эгъэ ыкы зигъо пшъэрыйлхэм ашыщэу зэрэщтыр, пэшнэнгъэр къэнэжкынымкэ ыкы цыфхэм партием цыхъа!эу къыфашырэр къемыгъынымкэ ащ мэхъэнэ гъэнэфагъэ илэу щыт.

«Партием гъэхъагъэхэр

ышынхэ амал зыкылагъэр уахътэм кыргъеуцурэ пшъэрльхэм япхыгъэу зызэрихъокын ыльэ-кыштыгъэш ары. Тихэгъэгү тихэдзаклохэм тырягъусэу хэхъоныгъэ тшыгъэ. Сыд фэдерээ политическэ куачий пшъэдэкъижье хыгъяныр инэшанэу щитын фае. Уахътэм кыргъеуцурэ пшъэрльхэм къапкырыкызэ иоффшэн зэрихъокыныр партием зэшүүхын фаехэм зэу аящщ, — кы-хигъяштыгъ Дмитрий Медведевым. — Политическэ гухэльхэр шыкіэ зэфэшхъафхэр гъэкіэжьыгъэнхэ зэрэфааем даклоу партиер ежь ипшъэрльхэм ягъецкіэн, иофтхъабзэу кызылыхъэм язэшхохын теубытагъэрэ къулайнагъэрэ хэлъэу яклоцэн фае».

Мыш дэжьым аш анахъеу кыкыкыгъэхъыгъэр гъэкэжъы- ныгъэм икурс цыфым щыэкэлэшү илэным, пэцненыхъеу зэрихъэрэм даклоу хэгъэгум исуве- ренитет, изыкыныгъэ къэухъу- мэгъэным зэрищыкагъэм тэ- тэу адэлэжъэн зэрэфаер ары. Партием и Устав а лъэнъкъохэр зекэ щыгъэптигъэхъыгъэр хъуштых.

шлэн шуягэйз кытырэм зыкырын рагъэлэтынымкіе, шьольыр күтамэхэм юфэу ашэрэм уасы фэшыгээнымкіе кызылкырын кынхэ фэе лъэнкьюхэр зэкіа кыдильтынхэу «Единэ Россия» илофшлэн нах тэрэзэу, нахи дэгьюо зэхэцэгээным тегъэпсын хягъэхэд предложениехэр ылэктээ щилгээ партийнэ дискуссион «Обновление-2018» зыфиорэм тегъэпсынхягъэу щытыгъэх. Зэхэгүүшилж-зэнэкьюхэр зыщыкьюхэрэ чыпчицмэ: «Гъэктэжыныгъ», «Шъхъэихыгъ» ыкчи «Пэцчэныгъ» зыфилохэрэм якіе уххэр ашыззэфахьыссыжыгъэх.

Зэфэсым икіеуххэм къатегу щылээ Къумпыыл Мурат къэралыгъом и Президентрэ партием ипащэрэ зэхъокыныгъэхэр шынгъэнхэм фэгъэхыгъэу къалуагъэхэм адыригъэштагь.

«В. В. Путиным иеклонглэкіе еплыкіеуххэм икьюо адесэгъаштэ Къэралыгъом ипащэ къыгъэнэ фагъэхэ пшъэрлыхэм къагъэльягьо къэралыгъо политикэр таубытагьэ хэлъэу щылэнгъэм пхырышыгъэ зэрэхьурэр, Урысъем щыпсэурэ нэбгыре пэлччи ишылахкіе нахьышум ыльэнхэм кьюкіе зэхъокыныгъэ фэшыгъэхэд

ным зэрэдэлжэхээр. А나хэй
етлани лъэпкъ проектхэм яз-
шохынкэ зэкэми ткуачэ зэ-
хэтэмыльхэе хууцтэп. Хэгэгум
хэхьоньгэе ышыным пае ишы-
клагъэр зэкэ Адыгейим щыдгээ-
цэктэшт. Аш пае зэхъокыныгэе
гъэнэфагъэхэр шыгъэнх фае.
Партием ипащэу Дмитрий Мед-
ведевым ахэм афгъэхыгъэу
иеплык! эхэр кыныуагъэх, ты-
льыклотэным пае тызхээзыхъа-
жынхэ фэе лъэныкъохэр кыы-
гъэнэфагъэх. Партием хэтхэм
яш! энгъэхэм ахэгъэхьогъэн
зэрэфаем ыкли Авшъэрэ пар-
тийн еджап! кызыэлухыгъэним-
кэ зэфэсүм щаштэгэе унашьом
адесэгъаштэ. Партием хэтхэм
явшъэрльхэр зэшуахынхэм-
кэ, шъольыр кыутамэхэм агъэ-
цак! эхэрэ Ioftxhabzzэхэм нахь
ш!огъэ ин къягъэтыгъэнимкэ
амалышу ар зэрэхуущтын си-
цихъэ тель. Ioфэу тш!эрэм ик!эух
усас кынфэзышыщтхэр цыиф
жъугъэхэр ары», — кыныуагъ
Къумыцьл Мурат.

АР-м и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгейр джыри чанэу ахэлэжьэшт

Партиеу «Единэ Россием» ия XVIII-рэ зэфэс щызэхашгээ чыплищэу «Гъэклэжыныгь», «Шъхъэихыгь», «Пэщэныгь» зыфилохэрэм тофыгьо зэфэшхъафхэм щатегуущылагъэх.

Ыпшъэкіэ зигугуъ къэтшыгъэ чы-
плэхэм партием иғъекіэжынкіэ предло-
жениехэм, мэхъанэшҳо зилэ проектхэм-
кіэ иғью альэгъухэрэм щатегушылагъэх.

Партие къутамэхэмрэ депутатхэмрэ ялофшэн нахыбэу шуягъэ къегъетыгъенным пае партием хэтхэм пшъэдэкъыжэу ахыырэр нахь агъэльзашынэу, «Единэ Россием» хэтхэр язекуяк!ек!э зыблэ-къых мыхъущт шапхъэхэр аштэнхэу рапхъухъагь. Ащ епхыгъэу партием хэтхэмрэ тъэцк!ек!о комитетхэм ялофыш!ехэмрэ модулилл!к!э зыщырагъэдэжщхэ Аппшэрэ партийнэ еджап!эм юф ыш!эу зэриу-благъэмк!э. Проектхэу «Урысыем ипа-щэхэр», «ПолитСтартап» зыфилохэрэм яш!уягъэк!э «Единэ Россиер» ныбжыыкла-бэмэ нахь афызэлухыгъэ хъугъэ.

Аш нэмэлтэй хэдэн Ioftkhъebzaklхэу зэхажаагчэхэм делегатхэр къатагуцьынагчэх. Къэбарлыгъэлс системэү «Хэдзакly – депутат» зыфиорэр агъефедэу зэраублагъэмкэ макъэ къагъэуѓ. Депутатхэм, сенаторхэм, койхэм, егъэблэгъаплхэм Ioft зэрашлэрэм ехыилгээж къэбархэр зеклэ аш алэкигъехваштын, цыифхэм зэпхыныгъэ адырлээним фэлорышт.

Цыфхэм ящиэккэ-псэукэ зыкъезгээ-
лэтиштхэ проектхэм ягъэцккэнкэ шьо-
лтырхэм мэхъанэу ялэр зэфэсүм щиха-
гъэунэфыкыгыг. 2019-рэ ильэсүм щилэ-
мазэм и 1-м кыншегжэхжээ льэпкэ
проектхэм ягъэцккэнкэ федеральна
ведомствэхэми, шольтырхэми 1энатхээр
ащызыгыгхэм ашхъяэкэ пшъэдэккыж
ахьыщт. Ахэр зэрэпхыращихэрэм гүнэ
лъыфыгъэнир партием ишшэрэиль шхъя-
лхэхэм зэу ащыщ. Джащ фэдэу «Единэ
Россием» коммунальна пызээфэ пытхээм
зэрэдээзкюштхэм атеяэпсихъэгъэ ре-
формэр зэрэккорэм гүнэ лъыфыгъэним-
кэ мэхъанэшхо егъэцакэ. Экологиес
проектыккэ «Хэзээгу къабз» зыфиорэм
къыдыхэллытагъэу аш фэдэ 1офтхъа-
бзэхэр зэрахьащых.

Сурашов А. Гусевым Тынычы

Дмитрий Медведевым къуаджэхэм ясоциальне инфраструктурэ зөгъэушьом бгүгъэным тегъэпсыхъэгээ проектыкээм икъыхэхынкээ игъо альэгъутгэхэм къаджэхэм ригъештагь. Партием и Тхъаматэ зэрэг льытэрэмкээ, къуаджэхэм ясоциальне инфраструктурэ зыкъегъээтыгъэнымкээ федеральнэ, республике мылькур зэрэг гъэуун фае. Къоджэдэсхэм къэлдэсхэм щылэкэ-псэуклэу ялэм льыклагъэхун фае Урысыем ибанххэм игъо афальгъутгэх къоджэдэсхэм алае ипотекэр проценттэй 3,5 — 4-м нэсэу къырагтгээхынэу. Хэзэн гъэгум исхэм псэуклэ амалэу ялэр наадахьышу къышыщт зэхэтэкъонкэ щынхан гъоу щыт унэхэм цыифхэр къызэрэчна щыжьыштхэм ехыилгээ программэмээ 2019-рэ ильэсэм щилэ мазэм и 1-м къышгэжъэхъягъэу падзэжынэу унашь зарашчыгээм.

Зэфэсүүм джааш фэдэу бюджет зэфсыг щытык! Эхэр нахьышу шыгынхэм, Урсын сүем итовархэр нахьбыэу 19кын бий къэралыгынхэм алэк! Эхьеэгхэнхэм, бизнесын

инвестициехэр экономикэм хэльхэгээ хэм япхыгъэхэ юфыгъохэми щатегушыга гъэх. Зэфэсүм зэрэцхагъэунэфыкын гъэмкіэ, мы ильээсих благьэм кыыкло Урысыем хэбзэлахъхэм щахагъэхьоштээ Урысые Федерацаем и Правительств хэбзэлахь системэр нахьышу шыгъэнны төгээпсүхъэгээ ювшэнэр лыгъэкотэш

«Единэ Россием» ипэублэ къутамэхэх япроектхэу социаль нэ лъэныкъом тегъя псыхъагъэхэм грантхэмкіэ Іэпүїэгэе ятыгъэнэу зэфэсым щырахъухагь. Зигнэ юфыгъохэу шольтырхэм апашхъэ итхээ язэшшохынкіэ ахэр амалышу хъущтых.

Партием хэтхэм игью альэгъугъэхэх адегъештэгъэним лъэшэу анаэ зэфэсым щытырагъетыгь. Псаунгыэр зыщагъэпын тэрэ спорт псууялэхэм ягъэпсын тегъя псыхъэгъе федеральнэ партийнэ проекти тэу «Кіэлэцыкly спорт» зыфиорээ игъэцэклэн «Единэ Россиер» тапэклэ дэлжэхэшт. Проектхэу «Авшъэрэ еджака піэхэм ябассейнхэр», «Лъэпкъ зэфэ шхъяфхэм якультур» зыфилохэрээ

япхырышын лъагъэкötэшт. Проектэу «Къэлэ щылаk» зыфиорэм къыдыхэлъытагъэу къалэхэр нахь зэтегъэпсыхъэгъэнхэмкіэ мыбюджет къэкlyaplэхэр нахыбэу къызфагъэфедэнхэм атегъэпсыхъэгъэ loftхъабзэхэр агъэнфагъэх.

Адыгейим и Лышьшхээ зэфэсым иgyоу щальэгъуяжхэм къадыригъештагь. Къум-пыл Мурат зэрэхигъяунэфыкыгъэмкээ, къалэхэм нахьышлоу ашыпсэунхэмкээ, къоджэ клубхэм, культурэмкээ унэхэм, спортызлхэм ягъэцкэлжыныкээ партийнэ проектхэм республикэр чанэу ахэлжьеэ. Цыфхэм ащ фэдээ зэхъокыныгъэхэр лъэшэу ягуал. Ар къаушыхьаты хэдзынхэу Ѣылагъэхэм къэухэу афэхъугъэхэм. «Единэ Россиим» икандидатхэм Адыгейим Ѣыпсэухэрэм азыныкъо нахьыбэмэ амакъэ афатыгь. Хэдзаклохэм яштоигъоныгъэхэр афэгъэцкэлгъэнхэмкээ партий-цэхэм пшъэдэкыгъэу ахьырэр ащ нахь къеъгъэльяшы.

«Партиеу «Единэ Россием» изэфэс щагъянэфагъэх шьэрьыльхэр дгъэцкIэнхэм пае юфышо кытпыштыль. Программэхэм къахиубытэрэ унашьохэмрэ партийнэ проектхэмрэ ягъэцкIэнкIэ партием ишьолтыр къутамэрэ хабзэм ирес-публике къулыкүхэмрэ зэдьрагъэштэн фае. Мынг дэжьым партием хэт пэпчь, политик пэпчь мы юфым илахьэу хишьхээрэм мэхъянэшхо ил. Партием хэт пэпчь, политик пэпчь ихэгъэгу халалээр фэлэжьэн, цыифхэм ыту афихыгъэу щытын фае. Путин Владимир Владимир ыкъоми аш тыналэ тырытигъэдзагь. Тимурадхэр зэкIэ республикэм ихэхьоногыгъэ зэрепхыгъэхэм цыифхэм яцыхьэ тельын фае. Ахэм нахь тапэблэгъэнимкIэ, тагурылонымкIэ, яшлонигъоныгъэхэр афэдгъэцкIэнхэмкIэ, цыифхэм ящыгъэл-псэукIэ зыкъегъэлтыгъэнымкIэ тфэлъякIыщтыр зэкIэ тапэки тшIэшт», — хигъяунэфыкIыгь Адыгэ Республикаем и Лышхьэ.

АР-м и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Тхылъ шъхъаїэр – къэралыгъо мэфэкъым ехъулїу

(Икїух).

Урсын зэрицынфыр къэзын ушыхъатырэ тхылъыр зэралтыжъыгъэхэм ашыщ Мыеекъопэ гимназиине N 22-м щеджэрэ Шэуджэн Тлахьир. Хыисалыр игъэкъотыгъэу зыщызэраргъашшээрэ классым ар щеджэ. Еджап!эм щызэхашхээрэ зэнэкъокъухэм, олимпиадхэм ильэс къэс чанэу ахэлажъэ. Кристина Максимен-кэр Джэдже районым щыщ. Аш ёджэнымкэ шэныгъэ куу зэ-

рэлекъельыр къызэригъэльягъорэм даклоу «Доброволец» зыфиорэ волонтер отрядын хэт. Щэбанэ Фатимэ Пэнэжъыкъое гурит еджап!эм чїэс. Зэнэкъо-къо эхашхэхэрэм чанэу ахэлажъэ, баскетболым нахь фэшагъ.

АР-м и Лышъхъэ къелэцы-къухэм адэгүүштээ, гъэсэнгъэм, спортын ыкчи культурэм альеныкъокъе ныбжыкъехэм ягуукихъэр щыненгъэм щипхырышыгъэнхэмкэ республи-

кэм щагъэцак!ехэрэ федераль-нэ проектихэм къатегущыгъагь. Джащ фэдэу гъэсэнгъэм игупчэу «Сириус» ыкчи фондуу

«Сэнаущыгъэр ыкчи гъэхъагъэр» зыфиорхэм Адыгейим зэпхыныгъэ пытэ зэрадырийэр республикэм ипащэ хигъэунэфыкъыгъ. Аш нэмийк!еу къелэцыкъу технопаркэу «Кванториум» зыфиорэм игъэпсынкэ шъолъырым юфш!еныхо ыгъэцэктэгь.

**Г҃ОНЭЖЫКЬО
Сэтэнай.**

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Ятлонэрэ еджэгъумкэ

АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм я XXXI-рэ зэхэсигьо тыгъуасэ илагь. Аш хэлэжьагъэх АР-м и Лышъхъэу Къумпыил Мурат, УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Хасанэкъо Мурат, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, федераль-нэ ыкчи республикэ къулыкъухэм ялтыкъохэр, нэмийкъхэр. Зэхэсигьор зэрища Парламентым и Тхаматэу Владимир Нарожнэм.

Апэй ыкчи анахь шъхъаїэр зытегущыгъагъэр 2019-рэ ильэс бюджетынэр 2020 — 2021-рэ ильэсхэмкэ агъэнэфагъэмрэ. Аш фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект блэкъигъэ зэхэсигьом зытегущыгъэхи, апэй еджэгъумкэ щаштэгъагь. Парламентым и Тхаматэ игуадээ, бюджет, финанс, хэбзэлахь, экономикэ политикхэмкэ, предпринимательствэмкэ ыкчи Ѣекъыб экономикэ зэхэсигьемкэ икомитет ипащэу Ѣещэ Мухаммад бюджетм къытегущыгъээзэ къызэриуагъэмкэ, апэй еджэгъум аштагъэми, ятлонэрэм фагъэхъазырыгъэм гъэтэрэзыхынхэр афшыгъэнхэу предложение 22-рэ пстэумкли Ѣыгъагь. Федеральнэ ахьщэ тедзэу сомэ миллиарди 2-рэ миллион 832-м ехъу — 2019-рэ ильэсийм, сомэ миллиардрэе миллион 530-м ехъу — 2020-м ыкчи миллиардрэе миллионы 155-м ехъу — 2021-рэ ильэсийм республикэм къытатууциинэр агъэнэфагь. Ар къытыххэлтыгъэгъэнийн фэшн эфш! апэй еджэгъум аштагъэми, ятлонэрэм фагъэхъазырыгъэм гъэтэрэзыхынхэр афшыгъэнхэу предложение 22-рэ пстэумкли Ѣыгъагь. Федеральнэ ахьщэ тедзэу сомэ миллиарди 2-рэ миллион 832-м ехъу — 2019-рэ ильэсийм, сомэ миллиардрэе миллион 530-м ехъу — 2020-м ыкчи миллиардрэе миллионы 155-м ехъу — 2021-рэ ильэсийм республикэм къытатууциинэр агъэнэфагь. Ар къытыххэлтыгъэгъэнийн фэшн эфш! апэй еджэгъум аштагъэми, ятлонэрэм фагъэхъазырыгъэм гъэтэрэзыхынхэр афшыгъэнхэу предложение 22-рэ пстэумкли Ѣыгъагь. Федеральнэ ахьщэ тедзэу сомэ миллиарди 2-рэ миллион 832-м ехъу — 2019-рэ ильэсийм, сомэ миллиардрэе миллион 530-м ехъу — 2020-м ыкчи миллиардрэе миллионы 155-м ехъу — 2021-рэ ильэсийм республикэм къытатууциинэр агъэнэфагь. Ар къытыххэлтыгъэгъэнийн фэшн эфш!

жении 5-р зэклагъэжкожынэу хууѓэ. Гъэтэрэзыхынэу комитетын изэхэсигьо щаштагъэхэм депутатхэри зэдатегущыгъэхи адырагъэштагь, нэужым бюджетым фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр аштагь. 2019-рэ ильэс бюджетыр хахъохэмкэ сомэ миллиард 21,6-м ехъущт.

Нэужым тегущыгъэх ёлок зимиэ медицинэ страхованиемкэ Адыгэ Республикаем и Чып!э фонд 2019-рэ ильэсиймкэ ибюджет ыкчи 2020 — 2021-рэ ильэсхэмкэ агъэнэфагъэм. Къихъащт ильэсиймкэ ар сомэ миллиарди 5-рэ миллиард 218-м ехъущт, аш фэдиз ящикигъэнэу агъэнэфагъэри, Ѣыгъагъэ мы бюджетым фэхъущтэп. Мыщ фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект зытегущыгъэхэм ылж, гъэтэрэзыхынхэр къыдэлтыгъэхэу, законыр аштагь.

2018-рэ ильэсэу икырэм ибюджет фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм зэхъохынгъэхэу фэхъущтхэмни депутатхэр атегущыгъагъэх. АР-м финансхэмкэ иминистрэу Доле Долэтый къызэриуагъэмкэ, блэкъигъэ ильэсийм амьгъэфедагъэу 2018-рэ ильэсийм агъэфедэн фаеу къэнагъэм Ѣыгъагь сомэ миллионы 133-м ехъу муниципаль-нэ образованиехэм ашыщхэм афшыгъэнхэмкэ аштагъэгъэхэм ар фэгъэхыгъиг. Ар ахэм заратыкъе, чыфэ ате-

мыльэу ильэсир аухыщт. Депутатхэм аш дырагъэштагь.

Мыеекъуапэ имээ парк чып!эхэм чыгоу аубытырэм фэгъэхыгъэ унашьоу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыштэгъагъэм зэхъохынгъэхэр фэшыгъэнхэмни депутатхэр тегущыгъэхи дырагъэштагь. Непэ Адыгейим икъэлэ шъхъаїэр имээ парк чып!эхэм гектар 600-м ехъу аубыты, 1290-м ар нэгэсигьэзэнэу зэхъохынгъэм къышцело.

Джащ фэдэу зытегущыгъэхэмни ыкчи апэй ыкчи ятлонэрэ еджэгъухэмкэ аштагъэхэм ашыщхэм къелэцыкъуру ып!унэу е лыгып!ленэу зытагъэхэм унагъохэм мазэ къэс аратырэ ахъщэтыним, муниципальна къулыкъум, гъэсэнгъэм, организацьеям ямыльку пае хэбзэлахъэу къатыхэрэ, хэушхъафыкъигэ цыф купхэм ахахъэхэрэм япсэу!эхэм ыкчи коммунальна фэло-фашихэу афагъэцак!ехэрэм апк!еу атырэм пае компенсацьеу къафэкъожырэм, нэмийк! лъэнъохэм афэгъэхъэхэе хэбзэгъэуцугъэхэм зэхъохынгъэхэр афшыгъэнхэм афэгъэхыгъэ ар законхэр, законопроектхэр.

Унагъоу сабый къызэрхуу-хыагъэм ахъщэ Ѣыгъагь етыгъэнхэм фэгъэхыгъэ джэпсальэр УФ-м юфш!еныхо ыкчи социальна хэхъоныгъэхэмкэ ими-

нистрэу Максим Топилиным, чьэпьогъум и 9-р дзэк!ол щытхъум ыкчи Хэгъэгэ зэошхом ильэхъан Темир Кавказыр шъхъафит зашыгъыгъэ Мафзу гъэнэфэгъэнхэм фэгъэхыгъэ джэпсальэр УФ-м и Федераль-нэ Зэлук!э Федерациихэмкэ и Совет и Тхаматэу Валентина Матвиенкэмрэ УФ-м и Къэралыгъо Думэ и Тхаматэу Вячеслав Володинмрэ афэгъэзагъэхэмни атегущыгъагъэх.

Пстэуми ауж АР-м и Лышъхъэ гүшү!эр ыштагь.

— Бюджетын игъэпсын юфпсынк!эп, аш юф зэрэдэшүү-шыгъэхэм ыкчи зэрэшүүштагъэм пае сирэзэнгъэхэм къислотыкъимэ сшои!нъу, — къыуягь аш. — Къэралыгъом ипащэ бюджет ахъщэр зэфагъэ хэлтэй ующыгъэнхэм, зыдак!орэр шъхъафыкъигэ цыф купхэм ахахъэхэрэм япсэу!эхэм ыкчи коммунальна фэло-фашихэу афагъэцак!ехэрэм апк!еу атырэм пае компенсацьеу къафэкъожырэм, нэмийк! лъэнъохэм афэгъэхъэхэе хэбзэгъэуцугъэхэм зэхъохынгъэхэр афшыгъэнхэм афэгъэхыгъэ ар законхэр, законопроектхэр.

Депутатхэр къэшак! зыфхъуугъэхэе гъэтэрэзыхынхэрэу республикэм итхыль шъхъаїэр икъихъащт ильэсиймкэ хэмийхъащт къащыхэгъэшыгъэ юфыгъохэм язэш!охын министрэхэм афшыгъэнхэмкэ аштагъэгъэхэм атегодглашь, лъэнъыкъо постура къыдэлтыгъагь.

Депутатхэр къэшак! зыфхъуугъэхэе гъэтэрэзыхынхэрэу республикэм итхыль шъхъаїэр икъихъащт къащыхэгъэшыгъэ юфыгъохэм язэш!охын министрэхэм афшыгъэнхэмкэ аштагъэгъэхэм атегодглашь, лъэнъыкъо постура къыдэлтыгъагь.

АР-м иминистрэхэм я Ка-

бинет хэтхэм федераль-нэ Министрствэхэм юфу адаш!эрэми республикэм ипащэ къелэцыкъе къатегущыгъагь. Аш ишуягъэхэм къихъащт ильэсийм республикэм псеолъэ зэфэшхъафыбэ зэрэшырагъэжъэштэр къыхигъэшыгъ. 2019-рэ ильэсийм федераль-нэ мылькум къыхигъэшыгъэу Джэдже районым игупчэу станицэу Джалдажэм щагъэуцущт ФОК-м пае сомэ миллион 20, ледовэ Унэшхуу Мыеекъуапэ Ѣашыщтим пае сомэ миллион 252-рэ, гурт юфш!эу станицэу Ханскэм щагъэуцущтим пэлхъланэу сомэ миллионы 114-рэ, къелэцыкъу Ѣыгъып!эхэр поселкэу Яблоновскэм ыкчи станицэу Ханскэм ашагъэуцунхэм пае сомэ миллионы 103-рэ, сабийхэр къызьхъуухэрэм ятфэнэрэ къат тарагъэуцоным пае сомэ миллиони 160-м ехъу къатупщишт.

Джащ фэдэу АР-м и Лышъхъэ «Талант и успех» зыфиорэ фондым ипащэу Елена Шмелевам, ПАО-у «Газпромым» и Правление итхаматэу Алексей Миллер, къалэу Москва имэрэу Сергей Собяниным адыриягъэхэм зэлук!эгъухэм, зээгъынгъэу зык!этхагъэхэм, Урсынэ политехническэ партииу «Единая Россия» зыфиорэм изэфэс зэрэк!уагъэм къатегущыгъагь.

ХЪУТ Нэфсэт.

Ильэс 25-рэ гъогу къыкIугъ

Урысые Федерацием и Конституции загъэпсыгъэр ильэс 25-рэ зыщыхуущт мафэм ипэгъокIэу къэралыгъом изакон анах шъхьаIэ ыкIи аш имехъанэ кытегуущыIагь АР-м и Апшъэрэ хыкум и Тхъаматэу Трахъо Аслъан. 1993-рэ ильэсийм Конституционнэ Зэхэсигъом зэрэхэлжъагъэм къихэкIэу, 2018-рэ ильэсийм тыгъэгъазэм и 12-м Кремлым и Унэшхо щыкIощт мэфэкI йофтхъабзэшхоу УФ-м и Президентэу В. Путиныр зыхэлжъэштым Трахъо Аслъан рагъблэгъагь.

Джащ фэдэу аш хэлжээштых къэралыгъом ипащхэр, Попечительскэ советым хэтхэр, Урысыем иористхэм я Ассоциации и Правление ыкIи и Президиум, Федеральнэ ыкIи шольыр къэралыгъо хэбзэ къулыкIухэм, прокуратурэхэм, адвокатурэхэм, следовательхэм, нотариатхэм, наукэм ыкIи бизнесим ялъикIохэр.

— Ашыгъум Адыгэим юстициемкэ и Министерствэ сирин-пещагь ыкIи я 80 — 90-рэ ильэсхэм финанс ыкIи экономики кризису щылагъэм тхамыкIэгъошхоу къыкIэльыкIулагъэр икъоу къызгурьоштагъэ, — къеятуат Трахъо Аслъан. — Щынэнгъэм ильэнькю зэфэшхяаф пстэуми кризисир ансыгь. Къэралыгъом инеушрэ мафэ зыфэдэштых ыгъэгумэ-къыштыгъэхэм къагурыоштагъэ шуагъэ къэзытырэ хэгъэгу ыкIи аш идемократическэ институт щыгъэпсыгъэнным фэш цыфхэм яфитынгъэхэр, ягарантихэр къэзыухумэшт, хэбзэ структурээр къэзыгъэнэфэшт, хыкум-правовой системэм хэхоньгъэхэр егъашыгъэнхэмкэ базэ зыгъэпсыгъэт закон ШъхьаIэ кIэу штэгъэн зэрэфэягъэр.

Конституцием иштэн обще-ственностир бэрэ тегущыагь ыкIи политическэ зэпэуцужжынхэтгэйх. ЗэкIэ къызызшежжагъэр конституционнэ реформэм иконцепции ыкIи Конституционнэ комиссием и Конституции ипроект гъэпсыгъэнхэр ари. Нэүжум УФ-м и Апшъэрэ Совет изэфэсичэу щылагъэм а про-ектим игъэктолгыгъэу народнэ депутатхэр щыхэлпэгъагь. Аш ытуу 1993-рэ ильэсийм йоныгъочьигоу мазэхэм «Расстрел белого дома» ытуу щылагъэ гүхэкI хууль-шагъэм ыпкI къикIэу народнэ депутатхэм ыкIи апшъэрэ советым язэфэсхэр зэбгырафыгъэх. Аш джыри зэнафе къышыгъигъ къэралыгъом ишылакIэ нахьышу хуунымкэ конституционнэ гъэуцуным мэхъанэшхо зэрилэр. Аш къыхэкIэу 1993-рэ ильэсийм тыгъэгъазэм и 12-м цыфхэм амакъэ ати, Урысые Федерацием и Конституции аштагь.

— Конституцием ипро-ект изэхэгъэуцон хэта Юф дэзышIагъэхэр?

— 1990-рэ ильэсийм мэкью-гыум РСФСР-м инароднэ де-путатхэм я Зэфэс Конституционнэ комиссие гъэпсыгъэнхэмкэ унашо ышыгъигъ ыкIи бжыхъэм икъихъагъум апэрэ проектыр аштагь. 1993-рэ ильэсийм жо-ныгъуакIэм «О мерах по завер-шению подготовки новой Кон-ституции РФ» зыфиорэ Уна-шьом Урысыем и Президенты-гъэу Борис Ельциныр кIэтхагь. Уахтэу щылэр мэкIагъэ, пшэ-дэкIыжьыр иныгъэ, юфышио-

ашIэн фэягъэ ыкIи ар гъэцэкли-гъэ хуульгъагь.

Шэныгъэлжъхэу ыкIи юри-стхэу закон ШъхьаIэм ипроект игъэпсын юф дэзышIагъэрэм яэсперт куп зэхашагь. Джащыгъум Конституционнэ зэх-сигъом хэлжээштхэр агъэн-фагъэх. Аш хэхьагъэх хэбзэгъе-уцу ыкIи гъэцэклэко къулыкIу-хэм, шольырхэм, чыпIэ зыгъэ-орышIажынхэм, политическэ партиехэм, профсоюзхэм, нэмыкI общественнэ объединени-хэм ялъикIохэр, динлэжъхэр, предпринимательхэр. ЗэкIэмкI юфхъабзэм нэбгырэ 770-рэ фэдиз хэлжэагь.

Урысыем ишольыр пэпчъ ялъикIо нэбгырэ плырыплI Конституцием ипроект юф да-шIагь. Проектэу аштэштых лъэнькю пстэуми яеплъикIэхэр ыкIи яшлонгынгъэхэр къиде-лътэгъэнхэ фэягь. Ар псынкагъэп, ау пшъэрэлтыр зэшохы-гъэ хуульгъэ.

УФ-м и Конституции ипроект изэхэгъэуцон мазэм ехъурэ пылыгъэх. Конституционнэ зэхэсигъом гъэтэрэзжынхэм ыкIи предложение мин 50 фэдиз къылакIэхагь, ахэр къырдальты-тээ проектыр апэу зэрэштыгъэм зэхъокIынгъэ 500-м ехъу фашыгъ. Мыш дэжым республике 15-мэ, край ыкIи хэку 63-мэ ялъикIохэм, депутатхэм, Урысыем щыпсэхэрэм я пред-ложениехэр агъэфедагъэх. Аш ытуу УФ-м и Конституции итекст аштагь.

— Пшъэрэлти шъхьаIэу законым иIэм укыитету- щиIагъэм дэгъугъэ...

— Конституциер правовой акт къодыг, аш нравственэ зэфагъэхэр къыреотыкы. Къэралыгъом ихэбзэгъэуцу ыкIи инэмийкI шэпхъэ актхэм яи-рархие Конституцием апэрэ чыпIэ зэрэшигъым мэхъанэшхо иI. Конституцием цыфхэм яфитынгъэхэр къеухумэх. Сыд фэдэрэ закони пшъэрэлти шъхьаIэу иIэр цыфхэм яфитынгъэхэр ыкIи яхбэз шлоигъо-ныгъэхэр икъоу къеухумэхэнхэр ари. Ахэм ыхылгэгъээ статья 60-м ехъу Конституцием ирэгламент хэт. УФ-м и Конституции иапэрэ статья къышо-ыфхэм яфитынгъэхэр ишхъа-фитынгъэхэр анах лъапIэ зэрэшмыгъэ.

Конституцием итекст зэхагъэ-уцу зэхъум къыдалтыгъэу щыгъигъ къэралыгъо политикэм общественнэ щынэгъончэнхэр къыхумэн, бзэджэшшагъэхэм ябзныгъэнхэмкэ пшъэрэлхэр икъоу зэшүүхынхэ, цыфхэм ыкIи обществэр зэшамыгъэхэнхэр зэрэ-фаэр.

— Я 90-рэ ильэсхэр тикъе-ралыгъокIэ анах лъэхъэнэ къинхэм ашыгъигъ, — лъегъэ-

къуатэ Трахъо Аслъан. — УФ-м и Конституции юри-дическэ къуачIэ зи-Иэм а охтэ мы-рэхъатым цыфхэм ифитынгъэ ыкIи ишхъафитынгъэ шъхьаIэхэр, къэралыгъом ифедератив-на гъэпсыкэ, публичнэ хэбзэ къулыкIу-хэм ястатус ыш-таильх, джащ фэдэу Конституцием икIэ-рыкIэу хэлпэжжыгъ ыкIи гъэтэрэз-жынхэр фишыгъэх.

УФ-м и Конституции заштэм къэралыгъом ишэпхъэ гъэпсыкэ системэ зэкIэльыкIохэ тэрэз иш хуульгъэ. Аш ишуа-гъэкIэ хэбзэгъэуцу, гъэцэклэко ыкIи хыкум хабзэхэр гошыгъэхэ хуульгъэ. Урысыем демократическэ хэхоньгъэ шышынхэмкэ лъэгъэ тэрэз гъэ-псыгъэ зэрэхуугъэм ухьырэхь-шэжжынхэ щыгъэгъэп.

Юристэу ыкIи хыкум системэм илъикIоу сзызэрэштых къыхэхэхэ къеухумэгъэнхэмкэ, хабзэр амьукуноымкэ амал дэгъухэр зэрэлкIэлтыр.

— Хыкум системэм ылъэнхэмкэ хыкум реформэм ипроект зэ- хъокIынгъэу фэхъугъэ- хэм уагъэрэзэнхэ щыта?

— Конституцием игъэпсын епхыгъэ зэхэхъашхом мэхъанэин ратыгъ. Мы тариху хууль-шагъэм ишIэжэйх, ашыгъум Урысыем и Президентыгъэу Борис Ельциныр, Конституцием итхильхэу нэбгырэ пэпчъ ацIэ зытетхагъэр нэпээпль шууха-фтынхэу къититыгъагь.

1993-рэ ильэсийм УФ-м и Конституции ипроект изэхэгъэуцон юф дэзышIагъэрэм пстэуми, сэри сахэтэу, законыкэ ШъхьаIэм ишуа-гъэкIэ тикъэралыгъо ишылакIэ нахьышу хууным ты-шыгугыгъигъэ. Хыкум-шэпхъэ системэм ылъэнхэмкэ хыкум реформэм ипроектхэм зэхъокIынгъэшхагъэр афэхъугъэх, ашкъыхэхэу зэхъогъигъэ, зэхъогъигъэу ыкIи цыфхэмкэ правосудиер икъоу хуульгъэ.

Тызэрэшыгъигъигъэхэр ыкIи тикъуачIэу етхылгагъэр пкIэн-чээ мыхуугъэу сэлхытэ. Уры-сыякIэм къыгъэлгэгъуагь социальна пшъэдэкIыжьыр ыхын эрхийтэгъэу илъэр нахь пытэшт.

микэм хэхоньгъэхэр егъешыгъэнхэмкэ, цыфхэм яфитынгъэхэр къеухумэгъэнхэмкэ, хабзэр амьукуноымкэ амал дэгъухэр зэрэлкIэлтыр.

— Урысыем инеуцырэ мафэ сидэуущтэу пль- гъура?

— Непэ, УФ-м и Конституции загъэпсыгъэр ильэс 25-рэ зыщыхуущт мафэм ипэгъокIэу, сицхээхэ тельэу къэсон слээ-къыт гупшигъэу аш хэлхэр Урысыем правовой системэм зэрэхэхъагъэр ыкIи Урысыем щыпсэхэрэм язэхашI куу зэрихъагъэр. ТапэкIэ Конституцием къырыкIоштыр ыкIи аш ихэхъоньгъэ лъэнхыуабэмэ ялтыгъигъ, ахэм ашыгъэу мэхъанэ зиээр общественнэ щыла-кIэм зыпкыттынгъэу иIэр къеухумэгъэнхэр ыкIи социальна гумэкIигъо шъхьаIэхэр зэшохыгъэнхэр ари.

Сафэльоо сшоигоу тикъэралыгъо итамыгъэу Конституцием уас фашэй, аш ихэбэз шапхъэхэр агъэптигъэх, ишэпхъэ-правовой актхэр къызфагъэфедэхээзэ мурадхэр пхырашынхэу, Конституцием итекст ыкIи социальна-правовой практикэм азы-фагу зэтемыфэнгъэу ильхэр дагъэзэжжынхэу. Джащыгъум щэхэм ялтыгъигъ, цыфхэм язэхашI эзкIытэштэ, къэралыгъо къоцым зыпкыттынгъэу ыкIи рэхжийтэгъэу илъэр нахь пытэшт.

АР-м и Апшъэрэ хыкум и Тхъаматэу, Урысыем ыкIи Адыгэим юаслуженэ юрист, Адыгэ Республиком шэнэгъэмкэ изаслужен-э юфыши, хыкум системэм иофшишI гъэшүаагь.

Пшызэ къэралыгъо универ-ситетым июридическэ факультет къызеухым, 1976-рэ ильэсийм къышгээжъагъэу 1992-рэ ильэсийм нэс прокуратурэм исследо-вателэу, прокурорын игуадээу, районым ипрокурорэу ыкIи республикэм ипрокурор истар-шэ ѫэпилэгъо юф ышлаагь.

1992-рэ ильэсийм Адыгэ Республиком юстициемкэ имини-стрэу, 1994-рэ ильэсийм мэзаем къышгээжъагъэу АР-м и Апшъэрэ хыкум и Тхъаматэу игуадээу, 1998-рэ ильэсийм къышгээжъагъэу непэ нас АР-м и Апшъэрэ хыкум и Тхъаматэу юф ешээ.

Урысые Федерацием и Конституции иштэнкэ Конституционнэ зэхэсигъо щылагъэм чанэу зэрэхэлжъагъэм фэш 1993-рэ ильэсийм тыгъэгъазэм Урысыем и Президент ирээ-нгыгъэ Тхыль кыфыригъэхыгъ.

Тлогъогогоо, 1999-рэ ыкIи 2002-рэ ильэсхэм республикэм ихыкумшихэм я Совет итхаматэу хадзыгъ. 2000-рэ ильэсийм тыгъэгъазэм къыщыублагъэу Урысыем ихыкумшихэм я Совет хэт. УФ-м ихыкумшихэм я V — IX-рэ зэфэхэм ялъикIу. Урысыем иористхэм я Ассоциа-ция хэт. 2012-рэ ильэсийм Урысые общественнэ организа-ции «Урысые хыкумшихэм яобъединение» зыфиорэм и Адыгэ къутамэ и Совет итхаматэу хадзыгъ. Научнэ ыкIи егъэджэн-методическэ юфшиэн 40 фэдизмэ явтор.

Трахъо Аслъан Исмахыилэ

ыкъор апэрэ квалификации зиэхэ-хыкумшихэм, юстициемкэ я 3-рэ класс зиэ къэралыгъо улчэжжэ-гъу, УФ-м ыкIи АР-м язаслуженэ юрист, Адыгэ Республиком шэнэгъэмкэ изаслужен-э юфыши, хыкум системэм иофшишI гъэшүаагь.

Хыкумшихэм язэхашI къеухумэгъэнхэмкэ иахышишI зэрэхишихъагъэм фэш УФ-м и Апшъэрэ хыкум и Хыкум департамент Щытхъу тхыль кыфигъэшшоагь. УФ-м и Апшъэрэ хыкум и Хыкум департамент я II-рэ ыкIи I степень зиэ тамыгъэу «За усер-дие», я II-рэ ыкIи I степень зиэ медалэу «За заслуги перед судебной системой РФ» зы-фиохэрэ кыфагъэшшоагъэх.

Правосудиум хэхоньгъэ шылдэгээнхэмкэ ыкIи хыкум ре-формэр пхырыщицгъэнхэмкэ иахышишI зэрэхишихъагъэм фэш «Орден Почета», респуб-ликэм итын анах лъапIэу «Адыгэим и Щытхъузехъ», УФ-м хыкумшихэм я Совет итамыгъэ «За служение правосуди-ю», медалхэу «За безупреч-ную службу», «За заслуги» зыфиохэрэ, нэмийкIхэри иэх.

KIAPЭ Фатим.

ЗЭУАПІЭМ КЪЫРАТХЫКІЫЩТЬІГЪЭ ПИСЬМЭХЭР

Тыгъэгъазэм и 5-м АР-м и Лъэпкъ тхыльеджапІэ щыкІогъэ зэхахъэр тхыльищ зэхэтэу «Письма с фронта» зыфилоу, Адыгейр ыкІи Краснодар краир нэмыц-фашист техаклохэм къаіэпахыжъхи, шъхъафит зыхъужыгъэхэр ильэс 75-рэ зэрэхъугъэм ыкІи томищ тхыгъэшхор шүхъафтынэу къызэраратыгъэм фэгъэхыгъагь.

Мы тхыльтищ зэхэтым зэо гукъэкыжхэр, очеркхэр, фронт дневникхэр, статьяхэр, документхэр, письме тхъяпэхэр, усэхэр, архив фронтовик сурэт-техигэхэр аяцээгузьэклагъэх, зэкіэлтьыкіокі дахэ ахэлъеу кыыштыгъэх. Тхыльжэм Адыгей-им ицыифхэу нэмьц техакіохэм Родинэр къаэкіэзыхыжыхи, шхъяфит зышыжыгъэхэри кыыштыуагъэх ыкки ядокумент-хэр кыыштыгъэльгъуагъэх.

«Письма с фронта» зыфиорд томищыр, советске дзэклопхэмре советске народымре ялтыгъе ин, япсэемыбылэжыгъе бгуу пчъагъякіе гъашэгъонэу къышылотыкыгъ. Мыш фэдэ тарихъ лъэпсэшю зиэ тхыгъэр лъэшэутишыкіэгъягъ, сыда пломэ, непэ Западым иполитике мышыукъэтикъэралыгъо – советске лъэхъаныр, советске щылекіл-пэс-укир зэкэ мытэррэзуу кызыгъотыкіеу, къизыгъэльэгъукіеу, Хэгъэгу зэошхоу 1941 – 1945-рэ ильэсхэм фашизмэм пэншүеклозэ, советске народым мызаом Теклоныгъэшхор кызэрэшыдихыгъэм нэмыкі уасэ фашынкіл уцуугъэх. Губзеджагъэр зыдээшигъхэм къафэрэн, тэ типшъерлыр блэктыгъэ Хэгъэгу зэошхор, советскэ цыфхэм тишхъафтыныгъэ кызыщытуухъумагъэу, пынж басджуу фашизмэр горхон

базджэу – фашизмэр зэрээз-хэткүтагъэр занкээу кыиоты-кыгъэныр, лээужхэм заор зы-фэдагъэр ягъэшлэгъэныр ары.
Тофтхъабзэм хэлэжьагъэх АР-м иветеранхэм я Союз хэт-хэр, шэныгъэ ыкли гэсэлпэ организациехэм ялофышлэхэр, къэлэ ыкли республикэ СМИ-хэр, къэлэдэсхэр, тхыльеджэхэр ыкли Адыгэ кілээгъэджэ коллежэу Хъ. Андырхуаум ыцлэкі щы-тым, Мынкъопэ къэралыгъо технологическэ университетым, АКъУ-м тарихымкэ ифакультет ястудентхэр ыкли кілээгъа-

Тхыльым ильэтегъэуцо кызызэуихыгь ыкы зэрищагъ Лъэпкъ тхыльтеджаплэм илофышлэй, философие шлэнэгъэхэмкэ кандидатэу Тыгы Рэмэзан. Аш уухэгъэгу итарихъ куоу пшэн зэрэфаер, аш уапеклэ угынаплъэу узэрэлтигъэклюатэрэр кыныагъ. Зэошху блэкыгъэм хэклодагъэхэр агу къагъэкыжхэу зытакыкъэр щытхэу афэшыгъуа-Пэх.

Лъэтегъэуцом хэлажьэхэрэ

аш үүжүм видеороликэу «Письма с фронта» зыфиорэ томищээр къыдэкыгъэм иавторэу ыкын проектым иредактор шъхьалеу. Пышээ изаслуженнэ журналистэу, 2017-рэ ильэсцымкээ литература шүхъяфтынэу «Пророкоровское поле» илауреатэу Татьяна Василевскаям игүүцүүзээргээдээгүйхэх, еплыгыгъэх.

Фронтан къынкыштыгъе письмэхэм ыккын эзкэ Хэгэгу зэошхор ахэмкэ къильтыкын пагъэй зэрэштым гъэзетэу «Комсомолец Кубани» юф щишээз бэшлагъэу ынаал зератыридэгъагъэр, ежьми ахэмкэ хэутыгъэ тхыгъэ тхъапэ заулэ зэри шыгъагъэр Т. Василевскаяя кийнэтхыгъа. Ау мыш фэлэ

кин ветхыгъи. Ау мыш федэ тхылтыр щылэ хуунымкэ анахэ зишуагъе къэктуагъэр, ежэ ветеранхэм, ахэм ягупсэ цыиф хэм, письмэ Ѣэнбэхэу уахтэм ыгъэухъэфыгъэхэу, ау агъашлоу алыгыгъэхэр, сурэттехыгъэхэр гукъэктыж тхыгъэхэр, къэралыгъо наградэхэр, щытхуу тхылхээр арэу зэрэштыр къытуагъ. Редакцием зэпымыоу къызэрлыктоштыгъэхэр, зэошхом хэтыгъэу, ар зылектэкигъэутишхъафитыныгъэ фэбэнагъэз пэпч – псаци, Ѣмылэжки ацэл еплоныр яфэшьушаашэу къызэрал лэжынгагъэр клагъэтхынштыгъ Джащигъум тарихъ лъапсэр гъэунэфыгъэныр, тхыль къыдэгъэктын гупшысэр ышхъэ къинхъэгъагъ Татьяна Андреевна Шыныкъэ, мыш федэ юфыгъо иным изэшлохынкэ Краснодар

краим иадминистрации ипэшадгъэу Кондратенкэри лъэшэу къыхэлэжьагъ, цыифхэр армээ къогъанэ ялагъэп, письмэ мини. З фэдиз, гусэхэри ялхэу къа-лекхэхьагъ, ахэр зэкэ тхылтын хэхьагъэх, яджагъэх. Ильэс 2001-цылгээ ульягъэх, зэхахыгъэх, зэхадзыгъэх ыкли эзэртэйгээ клюжыгъэх. Тхыль гъэшлэгэйонуээ зыфэдэр къеолгууер, тхылтиши зэхэтэу «Письма с фронта» ылоо. Т. Василевскаяям къыдигъэки-ныр фыэшшокыгъ. Ар ныбжыгъ зицэхэмкэни, анахьэу лэужиж-күхэмкэ түн лъапл, тарихыгъ шэнэгъэ къэклюапл, акылырыгъ къэзгэзяклоу, цыифыгъэм, псээвмыблэжныгъэм хэти фэзыплоо шыт.

Тхылтым ильэтегъэуцо псээль э кэлк фабэ кышишыгь АР-м иветранхэм я Совет итхаматэу Къоджэ Аслъан. Зэклэльэтегъэуцом къеклонлагъэхэм ац!эк!е, тофтьхабзэм изэхэшаклохэм «тхашуугъэпсэү!» къариуагь. Тхылтищ зэхетыр – зэрэтхыгъэ баир, ашк!е зэклэХэгъэгу зэошхор зэрэштизу зэбгъэш!эн зэрэплъек!ыщтыригушы!е Къуаджэм щыки!ытэхыгь. Зэо лъэхъаным, советскэ народым зэклэ зэрэштизу, патриотизмэгъэ ин дэдэ зэрэхэлтыгъэр, зэклэ цыиф лъэпкхэр зэкъотхэу, «Мы русские!» алоээашхъэ аш!омы!офижъэу, фашизмэм зэрэпшүүклюагъэхэм нахышум ренэу зэрэштигугыгъэхэм Теклонигъэшхор къац!эклюагъэу ыльтыгагь. «Письма

с фронта» зыфиөрөр хәти
ыджын, ышлән зэрэфаер къы
хигъэштыг, аашкә гъесныгъэмр
шләнгъэмрәккә Министерствәм
пшъэдэккыжь ин зэрийр кигъэ
тхъягь.

«Письма с фронта» зыфиорд тхылыцым узджэкіэ гур чыңылдырып, піле имызэгъэж зэрэхъурер кынным, хъазабым, зэо мәшінчес, зэпымычыжым хәтыгъехэм, яусәхэм, ягуқъекыжыхэм, япись мәхэм, ягупшысәхэм кичіе лыс, гъәшіэльон зәрахэльыр къэгүй, шыләхэрэм хагъенүэфыкынгъ.

Лъэтегъеуцом хэлажъэхэрэ студентхэри, ежь Лъепкъ тхыль еджаплэм илофышшэхэм аашчхэри тхыгъэ зэфэшьхъаф пычы гъохэм къяджагъэх. Тхыль еджаплэмкэ, Кинда Осман «Реквиемым» (авторыр Р. Рождественский) къеджагъ Гүйкэл! Фатимэ фронтым [утын]

къым ыкли Хэгъэгум афырялагы тидзэклолхэм» пломэ, къэплон пльэкъыштыр зы – гүнэнчъагь яшулъэгъу ыкли ялыхъужынгъэ, атемыклохэмэ зэрэмыхъущтыр зэхашлэштигъ, псээмыблэжьыгъэх, Теклоныгъэшкор къытфыдахыгъ, мамырныгъэр чыгум рагъэгъотыжыгъ. Мэфэкл лъэтегъэуцом хэлэжъагь ыкли къыщыгушылагь Лыхъужыым ыкью Нэхэе Юрэ. Томиц тхыльтыр рэхьатэу уеджэнэу зэрэшымытыр, зэошхом хэтыгъэхэм апсэхэр «къыщыгушылэхэу» ар зэрэгтээпсыгъэр, шэнгыгэе къэклоплэ инэу, лэужхэр зээзыпхыхэрэ гупшисэ ляагэу ыльтыгагь. Тхыльтым Ioф дээзышлагъэу Татьяна Василевскаям ыкли аш лэплигъу къыфэхъугъэ пстэумэ шлэжьыр агъэллэплагъэу, агъэптыгагъэу зэрэштыр кийгэхтыхыгъ.

Тхыльым ильтэгэе уцу гупшысэ кууклэ пкэгэягэ, ёщэ хэллэп, мы къыдэкыгьо ялыем — «Письма с фронта» зыфиорэм цыфыбэ зэреджэштим, зэригчэдэл оштым. Гу къебзэ миллионхэр зэдеэхэмэ заохэри зэтэйрал эжэштых ыкын уцштых. Йохтуяабзэм зээ ордхар

Тофтхъаазэм зээ ордэдхэр щыгульгэх, ахэр пшьешшэ ныбжыгкэу, искуствэхэмкэ Адыгэ республике колледжым Ѣдежэрэ Быщтэкъо Рузанэ къытуагъэх.

МАМЫРЫКЪ *Нуриет.*

Джанчэтэ Мурат ифрон письмэ мыш фэдэ гүщүэхэр

Хэбзэ къулыкъушIэхэм я Спартакиад

Ягуапэу хэлажьэх

Адыгэ Республикаем ихэбзэ къулыкъушIэхэм я Спартакиадэ гъешIэгъонэу куагъэ. Спорт лъепкъ зэфэшъхафхэмкэ зэнэкъокуугъэх.

Волейболымкэ, баскетболымкэ, футболымкэ, спорт щэрюннымкэ, нэмыхэмкэ зэлукъэхэр Мыекуапэ щизэхажаагъэх. Тыгъэгъазэм и 8-м Тэхъутэмийкое районом иадминистрацение икомандэ хэтхэр баскетбол ешлагъэх.

Республикэм изэнэкъоку тызэрхэлжяагъэм ишуагъэкэ Адыгейим ирайонхэм къарыкыгъэхэм нэуас тафэхуугъ, — кытиуагъ зэхэшэкю купым хэтэу Цыкы Налбый. — Физкультурэм, спортым апышагъэхэм япчагъэхэ, псаунгъэм игъэптиэн нахышбуу тыпиль хуугъэх.

Шэуджэн Азмэт, Урыс Бислан, Нэгъуу Азмэт, Абиде Мурат, Нэхэе Рустам, Гыыш Аслын, Еутых Юрэ, Бек-Оглы Русслан, Гуттэ Русслан, Абрэдж Маргаритэ, Шэуапцэкю Сусанэ, нэ-

Сурэтым итхэр: Тэхъутэмийкье районым кынгыгъэхэу зэлукъэхэм ахэхэгъэхэр.

мыкхэм гүшүэгъ тафэхуугъ. Хъульфыгъэхэр баскетбол ешлагъэх, ятонэрэ чыпилэр къыдахыгъ.

Шэуапцэкю Сусанэ спартакиадэхэм, нэмыхэм спорт зэлукъэхэм бэшагъэу ахэлажьэ, щитхуццэхэр къащидехы.

— Зэхэшаклохэм тафэрэз, — кытиуагъ Шъэуапцэкю Сусанэ. — Псаунгъэм игъэптиэн фэгъэхыгъэ зэнэкъокуухэм тигуапэу талэки тахэлжэвэшт.

Самбо

Пермь клощтых

Сурэтым итхэр: Адыгейим ибэнаклохэмрэ пащэхэмрэ.

Кымэфэ футболыр

Пчагъэр бэп

Авшэрэ купым хэтхэ футбол командэхэу Мыекуапэ изэхүхыгъэ зэнэкъоку хэлажьэхэрэм ятонэрэ ешэгъухэр тхаяумафэм ялагъэх.

ЗэйукIэгъухэр

«Картонтара» — «Чыгушхъ» — 1:2, «Щагъдый» — «Мыекуапэ» — 1:0, «Урожай» — «Ошутен» — 1:0.

«Чыгушхъэм» иешлаклоу Къона Амир «Картонтарэм» икъэлапчэе Игуаор зыдедзэм, Андрей Перовын бэ тыримыгъашаагъэх. «Чыгушхъэм» иушумакло Иккэ-

ки хягъэм Iэгуаор ридзагъ — 1:1. Зэлукъэгур къеухым зышифеклоштым Датхъувье Адамэ тазырыр дэгьюо ыгъэцакли, пчагъэм хигъэхуагъ — 2:1, «Чыгушхъэм» теклонигъэр къыдихыгъ.

«Щагъдый» «Мыекуапэм» 1:0-у зэрэтеклуагъэм къыхэдгээшырэр командэр бэрэ ыпекэз зэрилтырэр ары. Уджыху Мурат

тазыркэ «Мыекуапэм» икъэлапчэе зыдээм, Игуаор лхъянчэу бывыгъами, зыми кыифэмыгъеуко хягъэм щычэрэгъугъ — 1:0.

«Урожай» футболым хэгъозэгъэ ешлаклоу хэтхэр маклэп. «Кубань» Краснодар, «Черноморец» Новороссийск, «Зэкъошнгъ» Мыекуапэ, нэмыхэм ахэтыгъэх, непи ялгээсэнгъэкэ зыкыуагъаштэ. Виктор Кузнецовым «Ошутенэм» икъэлапчэе Iэгуаор зыдедзэм, зэлукъэгум кырыклоштыр къэпшлэнэу щитыгъэп. Хятитэ Алый «Урожай» иухумаклохэр бэрэ ыгъэгумэкыгъэх, «Ошутенэм» иешлаклохэм щысэ афэхуугъ, ау пчагъэр зэрихъо-къинэу фэгъэхуугъэп. Андрей Ушенинир «Урожай» ильсыбэ

хуугъэу щешэ. Алексей Саягинир къэлэпчээл дэгъу. «Урожай» ипашхэхэр Александр Матусян, Зеклюу Мурат кызызэрэтауагъэу, командэр аэрэ чыпилэм фэбэ-нэшт. Пчагъэр мыбэу, теклонигъэр къызэрэдахырэр тэгъэшлагьо.

Футболым иветеранхэр, я 2

— 3-рэ купхэм ахэтхэр кымэфэ

ешэгъухэм ахэлажьэх, язэлукъэх

хэрэгжүүлэхэдээ шийтэхээрээ

хэлэлжээхээрээ хэлэлжээхээрээ

хэлэлжээхээрээ хэлэлжээхээрээ